

MARIBORSKI VEČERNIK JUTRA

Cena 1 Din

Uredništvo in uprava: Maribor, Grajski trg 7 / Tel. uredništva in uprave 24-55
Izhaja razen nedelje in praznikov vsak dan ob 14. uri / Velja mesečno prejemnik
v upravi ali po pošti 10 din, dostavljen na dom 12 din / Oglasi po ceniku / Oglasa sprejema tudi oglasni oddelček »Jutra« v Ljubljani / Poštni ček. rač. št. 11.409

Bruseli

Danes se odpre v Bruslju konferenca devetih držav in se zdi, da bo v ospredju obravnavanje daljnjezhodnih dogodb. Konferenco je otvoril danes ob 11. uri dopoldne belgijski zunanji minister Spaak, ki je v svojem otvoritvenem govoru prikazal vesplošno politično zavoro, zlasti spričo dogodkov v Španiji in pa na Daljnem vzhodu.

Različne so napovedi spričo bruseljske konference. Iz Francije prihajajo skeptični glasovi, iz Anglije veje pomirljivost, iz Japonske se čuti odpor... Ali bo bruseljska konferenca uspela? Od devetih sil, ki so dne 6. februarja 1922 podpisale dogovor v Washingtonu in ki so se v tem dogovoru obvezale, da bodo vse sporne slučaje skušale najprej pomirljivo rešiti, je zastopanih v Bruslju samo osem. Iz ostalih je zastopnik Japonske in tudi h konferenci povabljeni Nemčije. To pove veliko, zlasti če pomislimo, da bi se utegnila znajti Japonska na tej konferenci v položaju obtožene stranke. Zanimivo je, kaj pravijo Japonci. Zatrjujejo, da je postal washingtonski dogovor za nje povsem nevažen, saj se je med tem vlegla Kitajska v rusko posteljo. Ta logika gotovo ne drži, ker govori ravno ta vzrok proti Japonci, ki bi se predvsem radi tega morala udeležiti bruseljske konference. Dejanski pa hočejo Japonci z vojaškimi uspehi prehiteti morebitna posredovanja in sklepe bruseljske konference, ki bo predvidoma trajala teden dni in ki bo najbrže pokazala strnjeno fronto treh demokratičnih velesil, to je Združenih držav ameriških, Anglije in Francije.

Japonci imajo seveda tudi druge vzroke za to, da bojkotirajo konferenco »sil Tihlega oceana«, saj bodo igrali na bruseljski konferenci prvo violino ravno one sile, ki imajo tudi v Društvu narodov prvo besedo in saj je Društvo narodov nedavno priporočalo svojim članicam, da ne ukrenejo ničesar, kar bi utegnilo oslabilo odorno silo Kitajske. In bruseljska konferenca je nekako pod varštvom Zeneve...

Z odsotnostjo japonskega delegata bo sklepčna moč bruseljske konference nedvomno utrpela precej na veljavi ter potrebni učinkovitosti. Tudi odsotnost zastopnika rajha, ki ima pri vsem tem zopet svoje specialne račune, ne more pripeljati k možnostim vsestranskega ustrezajočih obravnavanj in sklepanj. Nedvomen plus bruseljskih posvetovanj pa bo nazadnje že v tem, če se bo dosegla ter ugotovila popolna kompaktnost pogledov washingtonskih, pariških in londonskih državnikov glede vseh njih velikih in važnih problemov, ki vznemirjajo svet in ki čakajo na rešitev. Sredozemsko morje, Španija, Dolni vzhod, znova sprožene rajhovske kolonialne zahteve, nemiri v Maroku, razburjenje v Palestini, vse te vznemirljive zmešnjave kličejo k solidarnosti vseh miroljubnih držav, ki jih vsi ti dogodki vsebolj pehaajo v čvrsto strnjeno fronto sil, ki si prizadevajo, da na pameten, pomirljiv in miroljuben način izločijo vse številne konflikte in spore, katerih akcijski radij postaja vse večji in ki vse resneje ogrožajo ves svet.

Bruseljska konferenca bo nedvomno izpričala, da so tukaj tudi sile, ki hočejo mirnega razpleta vseh sporov, in s katerimi je treba računati, kar je povdaril že Roosevelt v svojem znanem čikaškem govoru, če bi dinamične sile skušale izsiliti kakšen drugačen razvoj dogodkov.

Ne pozabi naročnine!

Nov sunek iz Berlina

Rajh ne priznava kolonialnih mandatov!?

PARIZ, 3. novembra. Havas poroča: Pertinax zatrjuje v listu »Echo de Paris«, da ima poročila iz Berlina, v smislu katerih bo Hitler v kratkem izjavil, da ne priznava rajh več členov 119 in 127 versajske mirovne pogodbe, ki se nanašajo na odstopitev vseh nemških prekomorskih kolonij zmagovalcem. Pertinax opozarja, da bo Hitler s tem osporil pravno važnost kolonialnih mandatov, ki jih je Društvo narodov odstopilo posameznim silam in prihaja do zaključka, da kaže Edenov govor, ki ne priznava nikomur pravice, zahtevati od Anglije žrtve, za katere drugi niso pripravljeni, da se ne bo protivila morebitnim nasilnim potezom samo Francija, ampak tudi Velika Britanija.

Dr. Stojadinović v Rim in Berlin

Praga, 3. novembra. »Lidove Noviny« vrnil poset grofa Ciana in grofa Neuratha poročajo, da bo v kratkem posetil dr. Stojadinović Rim in Berlin, s čimer bo sta bili obveščeni o tem položaju.

Neuničljivost „misterioznih“ japonskih bombnikov

ŠANGHAJ, 3. novembra. Na šanghajski fronti so stopili prvokrat v akcijo japonski bombniki, ki jih označujejo kot »tajinstvene bombnike«, za katere ne vedo, kje so bili zgrajeni, po kakšnih načrtih in kakšna je njihova kapaciteta. Samo to je zbudilo pozornost vojaških strokovnjakov, da so novi bombniki zgrajeni iz ne-

znanega metala zelo velike odpornosti, saj je bila zaman vsa sicer uspešna protiletalska akcija kitajskih baterij. Zdi se, da imajo ti bombniki poseben oklep, ki jih granate iz protiletalskih topov ne morejo prebiti. Šele potem, ko so odvrgli poslednje bombe, so ta skrivnostna letala izginila.

Lovska razstava in - politika

BERLIN, 3. novembra. V zvezi z berlinsko lovsko razstavo je nadalje napovedan tudi prihod danskega prestolonasledniškega para in pa belgijskega kralja. Tako bo lovsko razstavo dala priliko tudi za politična posvetovanja.

Angleška tla niso godna niti za fašizem, niti za boljševizem

LONDON, 3. novembra. Dosedanji izidi angleških občinskih volitev Angliji in Walesu kažejo neenotno sliko. V Londonu beležijo v 18 volilnih okrožjih od 28 znatno naraščanje laburistične stranke na račun konservativcev, ki so izgubili 40 mandatov, dočim so laburisti dobili 41 mandatov. V provinci in v Walesu pa so narasli konservativci na račun liberalov

in laburistov. Konservativci so tam pridobili 65 mandatov in izgubili 32, liberali so pridobili 3 mandate ter izgubili 29, laburisti so pridobili 54 ter izgubili 17, neodvisni pa so pridobili 32, izgubil pa 23. Znatne zgube so utrpeli komunisti in fašisti, tako da nista niti komunistična, niti Mosleyeva fašistična stranka pridobili nikakšnega mandata.

Anglija delno priznala Franka

LONDON, 3. novembra. Trgovinska pogodba med angleško in Francovo vlado, ki so potekala že delj časa, so bila po »Evening Standardu« pred nekaj dnevi zaključena. Kakor poroča navedeni list da-

je navedena pogodba generalu Francu pravo ureditve konzulatov v angleških pristaniščih, dočim so bili zopet odprti angleški konzulati v Salamanci, Santandru in Cadizu.

Van Zeeland izvešil samomor?

BRUSELJ, 3. novembra. V tujakšnjih političnih krogih so se razširili glasovi, da je bivši predsednik vlade Van Zeeland izginil iz Bruslja in Belgije. Ni znano, kam

je izginil. Nekateri ne izključujejo možnosti, da je van Zeeland izvršil samomor.

Pa 40 do 60 šilingov od prostovoljca...

INOMOST, 3. novembra. Avstrijski in švicarski policiji se je posrečilo, da je odkrila neko skupino, ki se je pečala z zbiranjem prostovoljcev za republikansko Španijo. Voditelja te skupine je nekaki Ernest iz Dunaja, ki je bila delj časa nameščena kot pisarniška moč pri ruski trgovinski agenciji in ki živi sedaj v Davosu. V zvezi s tem odkritjem se je posrečilo policiji, da je ustavila neki tran-

sport preko 100 prostovoljcev, pretežno iz Avstrije, razen tega pa je bilo tudi v tem transportu več Jugoslovenov, Poljakov, Čehov, Italijanov in Madžarov. V Bregenzu je bilo v zvezi s tem aretiranih 14 oseb, ki so prejemale po 40 do 60 šilingov za vsakega prostovoljca, dočim so prostovoljci dobili takoj na roko po 80 do 100 šilingov.

Razne vesti

Kraljica Marija v Romuniji

Včeraj dopoldne je odpotovala v Romunijo Nj. Vel. kraljica Marija, ki ostane nekaj časa pri svoji sestri.

Novi trgovinski zakon

V »Službenih novinah« od 28. t. m. je objavljen trgovinski zakon za kraljevino Jugoslavijo, ki je bil sprejet v narodni skupščini 11. februarja t. l. in v senatu 7. junija t. l. Kdaj bo zakon dobil obvezno moč, bo določeno s posebnim zakonom. Celotni zakon ima 531 paragrafov in obsega v »Službenih novinah« nič manj nego 90 strani. Nov trgovinski zakon predvideva med drugim sledeče določbe: V smislu trgovinskega zakona je trgovec oni, ki se zaradi pridobitnega poklica v svojem imenu bavi: s pridobivanjem in odtujevanjem premičnin; s sprejemanjem obdelave in predelave premičnin za druge, kolikor to poslovanje presega manjše obrti; s sprejemanjem zavarovanja; z bančnimi, menjalnimi ali borznimi posli; s sprejemanjem prevoza stvari in oseb po morju in po zraku, po kopnem in po rekah pa samo tedaj, ako se prevoz vrši v večjem obsegu; nadalje z vlačnim plovilom objektov; s posli komisijonarja, odpremnika in s skladiščnimi posli; s posli trgovskega zastopnika in trgovskega posrednika; z izdajateljskimi (založniškimi) in drugimi posli trgovine s knjigami in tiskovinami; s posli tiskanja, kolikor to poslovanje presega obseg manjše obrti. Določbe zakona o firmi, trgovskih knjigah in o prokuri ne veljajo za osebe, ki so sicer trgovci, pa se bavijo s trgovino v manjšem obsegu. Kakšna trgovina je manjša, bo odredil minister pravde v sporazumu s trgovskim ministrom s posebno uredbo. V smislu tega zakona velja kot rгоvec od dneva vpisa v trgovinski register tudi oni, ki ima zaradi pridobitnega poklica podjetje, ki zahteva, da je po načinu in obsegu poslovanja urejeno kot trgovinsko podjetje. Trgovinski register vodi trgovinska odnosna okrožna sodišča. Vsakemu je dopuščeno v prisotnosti registrskega uradnika brezplačen vpogled v trgovinski register, kakor tudi vpogled onih spisov, na katerih je osnovan vpis v register. Vsakdo lahko zahteva prepis vseh ali posameznih vpisov ali spisov, ki jih overovi vodja registra. — Ustanovitev podružnic se mora prijaviti registrskemu sodišču glavnega sedeža. Če se mora vpis izvršiti tudi v trgovinskem registru drugega registrskega sodišča (če je podružnica na področju drugega registrskega sodišča), je treba prijavo in priloge predložiti v dveh izvodih. Nove prijave se predložijo registrskemu sodišču glavnega sedeža, le prijave, ki se tičejo samo podružnice, se predložijo registrskemu sodišču podružnice.

Dogodki v Kragujevcu

Današnje »Jutra« poroča: »Kakor smo poročali v nedeljskem »Jutru«, so se v soboto večer v Kragujevcu spopadli pristaši združene opozicije in JRZ. Pri tem je bil hudo ranjen policijski pisar Ljubiša Vasić, ki je nato v nedeljo zjutraj podlegel rani. »Vreme« pristavlja k vesti o Vasićevi še informacijo, da je bil na zahtevo preiskovalnega sodnika aretiran upokojen kapetan Aleksander Blaznavac, ker je osumljen, da je streljal na nesrečnega Vasića. Blaznavac je sodišče pridržalo v zaporu in bo obtožen po zakonu o zaščiti države.

Pravi gospodarji sveta

Dve sto ljudi, ki vladajo v Franciji

„Regenti francoske banke“ — Za kulisami velike francoske krize

V zadnjem času so se uporno vzdrževale govorice o pretečem razkroju francoske levičarske fronte. Zanimiva pa so ozadja, ki ogrožajo obstoj vsake francoske vlade.

V Franciji je stvarna vladna moč v rokah Banque de France oziroma skupine kakih dve sto finančnih rodbin, tako zvanih »Deux Cents«. Zadnji Blumovi vladi se je delno posrečilo zakonito omejiti oblast Francoske banke; v tem leži nemara njen največji zgodovinski političen pomen. Je pa mnogo dvomljivcev, ki trdijo, da je tudi to samo na videz. V resnici je teh »Deux Cents« še danes največja in najodločilnejša francoska politična sila.

„Deux Cents“

Francosko banko je ustanovil Napoleon I. Čeprav pošilja v obtožnik denar in čuva zlato zaklad, je ta banka zasebni, ne pa državni zavod. Na podlagi njene napoleonske ustave, ki jo je Blum nedavno malo spremenil, lahko samo dve sto delničarjev, ki imajo največ njenih delnic, glasuje pri volitvi »regentov«, neomejenih vladarjev te banke.

Leta 1933. je bilo okrog 40.000 delničarjev. Od teh je preko 17.000 imelo samo po eno delnico (delnica stane 10.000 frankov), okoli 9000 po dve, okoli 8000 po štiri delnice, torej je okrog 34.000 malih delničarjev imelo blizu 68.000 delnic. Ostalih 115.000 delnic je bilo v rokah kakšnih 6000 oseb — od teh pa ima samo dve sto delničarjev glasovalno pravico. In ti odločujejo. Teh dve sto ljudi je izbrana družba francoskega denarniškega sveta, med njimi posebno krog ljudi, ki je zelo ekskluziven. Samo s pomočjo bogastva ni mogoče priti v ta krog. Najbogatejša Francoza današnjih dni — znani tovarnar parfuma Coty in tovarnar avtomobilov Citroen — nista bila sprejeta v to družbo, v to pravo francosko oligarhijo. Njo tvorijo obitelji, ki so se denarno ustabile že v dobi Napoleona I. in III. Najmlajši član tega kroga je znani tovarnar jekla in orožja Eugene Schneider; njega so sprejeli med »Deux Cents« že pred — tridesetimi leti.

Od osemnajstih regentov Francoske Banke imenuje država tri — guvernerja in dva podguvernerja. Ti trije po nimajo glede glasovalne pravice nobene prednosti. Guverner mora podpisati vsak odlok ostalih regentov; če tega ne bi hotel, pomeni to, da lahko gre. Po ustavi te banke mora guverner imeti sto deležev bankovne glavnice, vsak podguverner pa petdeset deležev — malo pa je tudi med visokimi uradniki takih, ki lahko položijo na mizo 500.000 ali pa kar cel milijon frankov. Zato je že oddavnej v navadi, da ostali regenti posodijo guvernerju potreben znesek. Ko guverner odstopi, se že pobrigajo zanj in mu najdejo dobro službo v velikih denarnih in industrijskih podjetjih. Tri nadaljnji regenti so uradniki, ki zastopajo francosko zakladnico. Oni nadzirajo v glavnem računski zaključek zakladničnih računov; rekrutirajo in dopolnjujejo se iz zbora tako zvanih »Inspecteurs de Finance«; vseh pa je osemdeset. To so državni uradniki in tvorijo nekak finančni generalni štab francoske države. Ostalih dvanajst regentov zastopa zasebne interese, interese industrije, financ, trgovine in poljedelstva. Med njimi je šest bankirjev, ki so v polnem smislu besede »nasledstveni regenti«. Njihov položaj prehaja od očeta na sina. Od šestih njihovih obitelji so prišli štiri v 18. stoletju iz Švice na Francosko, da bi pomogle Neckerju pri urejanju francoskih državnih financ. Rothschildi imajo svoje mesto in vlogo od l. 1855. Ti bankirji — regenti so: baron Edouard de Rothschild (Banka Rothschild), baron Hottinguer (Banka Hottinguer), baron Jacques de Neufville (Banka Neufville), Ernst Mallet (Banka Mallet), David Weil (Banka Lazard Frères), Pierre Mirabaud (Banka Mirabaud).

Pravi gospodarji...

Vse te banke so stara in spoštovana zasebna podjetja. Malleti imajo na primer svoje mesto v Francoski banki že celih sto deset let. Ostanek regentov tvorijo po napoleonskem zakonu iz l. 1806. »manufaktursti, tovarnari in trgovci«, če imajo ti večje množine delnic. Zdaj za-

stopajo te skupine sledeči: predstavnik jeklarske industrije Francois de Wendel, industrijec Tinardon, lastnika kemične industrije Rene Duchemin in Camille Poulene in tovarnar papirja Robert Darbley. Francoska banka vlada nad gospodarskim življenjem vse države teh enajst bančnih regentov sedi na sto petdesetih mestih v upravi pet in devetdesetih podjetij, ki nadzirajo šestdeset odstotkov francoske industrije. Sedijo v upravi ena in tridesetih zasebnih bank, osemih zavarovalnic, osemih železniških družb (med njimi štirih inozemskih), osemih parobrodskih in sedmih kovinarskih družb, osemih elektrarn, osemih rudniških podjetij in dvanajstih kemijskih koncernov. Regenti so v krvi vrsti gospodarji najmočnejšega francoskega indust. koncerna z imenom »Comité des Forges«. Osemnajsti, do zdaj še neomenjeni regent je markiz de Vogue, predsednik »Francoske poljedelske družbe«, ki zastopa v banki veleposestniške in sploh kmetijske koristi.

Kako pa ta banka vpliva na politiko?

Zelo enostavno. Če kakšen ministrski predsednik ne sledi zahtevam bančnih regentov, mu ti kratko in malo ustavijo kredite iz državne zakladnice in — vlada mora pasti. Tudi v prešlih letih je bila banka — ki več ali manj predstavlja renterje — odločna pobornica deflacijske politike. Skupščina, ki jo tako klevčejo kot neko anarhično silo francoskega političnega življenja, zastopnica širokih slojev, je bila protivnega mišljenja. Banka je v tem sporu lahko uveljavila svojo voljo samo na ta način, da je vzela pravo odločevanja skupščini in parlamentarcem iz rok. To je dosegla s tem, da so regenti ministrskemu predsedniku, ki je bil njihov človek, priskrbeli generalna pooblastila. Nagovorili so na primer Gastona Doumergueja, ki je po Staviskijevi aferi prevzel vlado, naj od skupščine zahteva taka pooblastila. — Skupščina ga je vrgla, za Doumerguejem je prišel Flandin, ki ga je potem banka v šestih mesecih zrušila.

Kako padajo v Franciji vlade

Flandin ni hotel ugoditi vsem željam Francoske banke. Ni se spustil v izbiro med inflacijo in deflacijo, ampak je predložil tretje: politiko gubljenega denarstva, postopno reflatijo. Banki to ni prišlo, uprizorila je borzno paniko in — Flandin je moral pasti. Ministrski predsednik se je maščeval s tem, da je odpuštil guvernerja Francoske banke Clementa Moreta. Nato je banka nehala reinkontirati kratkoročna državna posojila. Ta bančni pritisk na vlado je bil strašen. Državna uprava je ostala brez denarja. Javnost je postala nemirna, iz strahu pred inflacijo je začel svet kupovati zlato in odpremljati kapital v inozemstvo. Banka je vse to mirno dopuščala. Izvoz zlata bi lahko vsak čas ustavila, toda hotela je vreti Flandina. Polagoma je panika pograbila tudi Flandina; zahteval je od skupščine pooblastila, ki jih je prej odklanjal.

Banka je zmagala

Zabranili so izvoz zlata, praznina v zlatih rezervah se zopet polni. To je »notranja« zgodovina francoske finančne krize 1935.

Flandinu je sledil Laval, ki je nekaj časa pokorno izpolnjeval želje Francoske banke: strogo deflacijsko politiko.

Francoska banka pač vlada v »Comité des Forges« — to je njeno glavno sredstvo, s pomočjo katerega dela »veliko politikov«.

Marenberške novice

O koroškem plebiscitu je predaval pri tukašnjem Sokolu učitelj Kolar Vilko. Po predavanju je upokojeni šolski upravitelj Hribernik Karel povedal nekaj zanimivih stvari iz Koroške.

Na pokopališču je šolska deca pod vodstvom učitelja okrasila in okopala vse zapuščene grobove. Lepo je bil okrašen tudi grob narednika Matije Glada, ki je l. 1919 padel sredi Marenberga v osvojitvenih bojih za Dravsko dolino. Narodna Odrbana mu je pred leti postavila lep spomenik in oskrbuje tudi njegov grob. Slava mu!

Masaryk o sebi

(K 28. oktobru.)

Lev Nikolajevič me je povabil potem tudi na Jasno Poljano. Peljal sem se tja iz Tule v kubitki. Most pred vasjo je bil tako trnel, da bi si bili konji skoro položili noge; morali smo se peljati okoli njega. Dospel sem v grad pred poldnem. Dejali so mi, da Lev Nikolajevič se spi, češ, da je vso noč predebatiral s Čertkovom in gosti. Šel sem med tem v vas. Bila je umazana in revna. Pred kočo je delal mlad mušič. Zapletel sem ga v razgovor in videl, da je imel pod odprto srajco izpuščaj — spolno bolezen. V neki drugi koči sem našel ležati na peči v nesnagi in brez pomoči neko starko, ki je bila blizu smrti.

Vrnil sem se k Tolstemu. Tega dne je bil prisel k njemu mladi Gaj, slikarjev sin, eden izmed njegovih somišljenikov. Tako zelo se je bil izpremenil k preprostosti, da je prišel k Tolstemu iz velike daljave peš, ker železnica ni bila muškova; prišel je tako ušiv, da se je moral takoj kopati in očistiti. Tolstoj mi je rekel sam, da je bil iz čaše sifilitikove, da bi mu ne izdal svojega študa ter da bi ga ne ponižal. Na to je mislil, ne pa na to, da bi svoje kmete obvaroval okuženja. In ko je začel razlagati, da se moramo povrniti k preprostosti, da moramo živeti po načinu mušikov, sem mu rekel: »In kaj pomenijo ta vaša hiša in salon, naslonjači in divani? In kaj to bedno življenje vaših kmetov? Ali je to preprostost? Sicer ne pijete, kadite pa cigareto za cigareto. Če že askeza, potem dosledno! Mušič živi bedno, ker je reven, ne pa da bi bil asket.« — In dejal sem mu, kaj sem videl v njegovi vasi, nered, bolezen, nesnago in vse to. »Za Boga, ali tega ne vidite? Vi, takšen umetnik, tega

ne morete opazovati? Sam šivati škornje, hoditi peš mesto se voziti z vlakom — to je ubijanje časa. Koliko boljega bi se dalo napraviti v tem času!« Citiral sem mu češko poslovico: Čistoča je pol zdravja. Skratka — nisva se mogla sporazumeti. Grofica je bila pametna žena. Nereda je gledala, kako nespametno je Tolstoj vse razdaljal; mislila je na svoje otroke. Ne morem si pomagati — v njemem konfliktu z Levom Nikolajevičem sem dajal prej prav njej nego njemu.

Tretjič sem obiskal Tolstega kratko pred njegovo smrtjo l. 1910. Tedaj se je bil s svojo ženo notranje že popolnoma razšel. Bil je zelo nervozen in se ni obvladal. V tem času se je nahajal pri njem in kot zdravnik v vasi Čeh Dr. Kakovickij. Bil je zavzet za Tolstega in njegov nauk ter je tajno zabeleževal vse, kar je govoril Lev Nikolajevič.

Preprostost, povrniti se k preprostosti! Moj Bog, problem mesta in podeželja se ne da rešiti s sentimentalno moralno ter s tem, da bi postavljali kmeta in podeželje vsemu za vzgled. Poljedelstvo se danes že tudi industrializira, izhajati ne more brez strojev in kmet potrebuje višjo izobrazbo nego njegovi predniki. O vsem tem so razširjeni že tudi pri nas mnogi nepravilni nazori in podedovani predsodki.

Razpravljala sva največ o tem, ali se smemo upirati zlu. Tolstoj ni razumel, da ne gre samo za nasilen odpor, nego za borbo proti zlu na svoj črti. Uvideval ni razlike med obrambo in napadom. Menil je n. pr., da bi tatarski roparji pri napadu, če bi se jim Rusi ne zoperstavljali, po kratki moritvi kmalu opustili nasilje. Moja teza pa se je glasila: ako nekdo napade, da bi me ubil, tedaj se bom branil ter bom, če si drugače ne morem pomagati, nasilnika ubil. Ako že

mora biti kdo izmed naju ubit, tedaj naj bo to oni, ki je imel slabe namene.

Zagrebski proces in za njim Friedjungov proces sta bila kos diplomacije. Po njih sem prišel v kampanjo proti avstrijskemu zunanjemu ministru Ahrentalu ter v zunanjo politiko.

Prišlo pa je tako-le: v Zagrebu je bilo l. 1909. postavljenih pred sodišče 53 Hrvatov, izobražencev in kmetov. Dokumenti so bili potvorjeni od madžarskih agentov. Šlo je za glavo. Imel sem v Bosni in Hrvaški iz časa svoje kampanje proti Kállayu znanec in precej učencev, ki so me prosili, naj pridem v Zagreb. Ni me zelo mikalo, bal sem se, da izgubim mnogo časa; končno sem se vendar peljal tja, sem prisostvoval procesu ter sem nato ves slučaj predložil parlamentu. Obsodba je bila preklicana.

Drugo je bila afera Friedjungova. Priobčil je bil potvorjen dokument, ki bi naj dokazoval srbske spletke proti Avstriji. Na prvi pogled sem videl, da je dokument potvorjen. Poznal sem vendar ljudi v Srbiji in na Hrvaškem ter sem vedel, za čim stremijo in kaj so podvzemali. Hrvaški poslanec Supilo mi je dejal, da ima dokaze, da tičijo za potvorbo agentje zunanjeja ministristva ter poslanik Forgach. To mi ni zadostovalo, hotel sem se prepričati točno ter na licu mesta. Zato sem potoval večkrat v Beograd; tam smo našli celo luknje v vratih, na katera je bil pritrjen dokument za fotografiranje. Dobil sem pred oči tudi Vasica, ki je bil potvoril dokument — skratka, Friedjung je izgubil svoj proces in v delegacijah sem nadaljeval svojo kampanjo proti Ahrentalu.

Od tega časa sem imel prijatelje v Srbiji ter na Hrvat-kem in sem sodeloval z njimi tudi med vojno. Pri francoskih

prijateljih sem поближе spoznal gosp. Steeda, poročevalca lista »Times« za Balkan in srednjo Evropo na Dunaju; to je odprlo Čehom med vojno stolpce lista »Times«.

Če naj povem, v čem se je izpolnilo moje življenje, tedaj to ni v tem, da sem postal prezident ter da morem nositi prav toliko čast kakor težko dolžnost. Moje osebno zadoščenje, če smem tako reči, tiči globlje: da kot državni poglavar nisem črtal ničesar bistvenega od tega, v kar sem veroval in kar sem ljubil kot raven študent, kot učitelj mladine, kot neprijeten kritik in kot politik-reformator, da nisem, ko sem prišel do moči, našel drugega npravnstvenega zakona, drugega razmerja do bližnjega, do naroda in do sveta nego onega, ki me je vodil poprej. Reči smem, da se mi vse to, v kar sem veroval, potrjuje in izpolnjuje, tako da mi ni bilo treba ničesar izpremenjati niti na moji veri v humaniteto in demokracijo niti na mojem iskrenju resnice niti na najvišji npravnstveni in verski zapovedi ljubezni do sočloveka. Iz izkušnje, ki jo nahajam v svojem položaju potrjeno vedno zopet, pravim, da za države in narode ter njih glavarje ni druge morale, ni drugega etičnega reda nego za posameznika. Iz tega ne govori osebno zadovoljstvo, da sem vse življenje, ki je potekalo tako nenavadno in zamotano, ostal isti; važnejše je, da so ostali človeški in splošni ideali, h katerim sem se priznaval, v tolikih preizkušnjah neizpremenjeni in so se vselej obnesli.

Pravim si, da sem v neprestani borbi za boljšo bodočnost naroda in človeštva stal na dobri strani. Ta zavest zadostuje, da napravi človeško življenje lepo, in kakor se navadno pravi, srečno.

(KONEC.)

Gospodarske beležke

Na petkov svinjski sejem v Mariboru dne 29. t. m. je bilo prignanih 258 svinj. Povprečne cene so bile naslednje: od 5-6 tednov stare od 65-100 din, 7-9 tednov 85 do 105, 3-4 mesece 130-170, 5-7 mesecev 210-340, 8-10 mesecev 250-440, 1 leto stare 620-780 din za komad. Prodanih je bilo 149 rilcev. Mesne cene: 1 kg žive teže 6-7.50, 1 kg mrtve teže 9-11 din.

1.100.000 dinarjev znašajo izdatki Kmetijske zbornice. V Ljubljani se je včeraj nadaljevalo zborovanje Kmetijske zbornice. Po volitvi posameznih odsekov je bil soglasno sprejet prvi proračun Kmetijske zbornice v Ljubljani, in sicer znašajo izdatki 1.100.000 dinarjev. Dohodki so proračunani prav tako na 1.1 mili. din in se bodo črpali iz 5% doklade na zemljarino.

»Kako lahko varčujete v gospodarstvu in gospodinjstvu« je naslov brošure, ki jo je izdala in založila Zveza jugoslov. hranilnic v Ljubljani za mednarodni praznik varčevanja dne 31. oktobra. Brošura objavlja od Saveza Štedionica kralj. Jugoslavije nagradjeni članek Amalije Izgoršek iz Kranja: »Kako se lahko varčujete v gospodinjstvu« in F. S. Segule članek: »Kako in kje je mogoče varčevati«. Ta članek je nagradila Zveza jugoslovanskih hranilnic. Z različnimi tabelami in nazornimi primeri kaže tretji članek možnost varčevanja.

Naši pridelki v tujini. Na dunajskem trgu je zopet enkrat mnogo preveč blaga. Tako je prišlo v sredo na dunajski trg en vagon našega, 13 vagonov bolgarskega in 8000 kg madžarskega grozdja. Na postaji sploh ni bilo kupčije, na stojnicah pa se je prodajalo naše grozdje (smederevka boljše vrste) po 68 do 70 grošev, slabše vrste pa po 65 grošev. Bolgarsko grozdje je bilo po 78 do 80, madžarsko pa po 50 do 55 grošev za kg. V hladilnikih je ostalo staril zalag še za 15 do 20 vagonov bolgarskega grozdja. — Na praški trg je prišlo 6 vagonov bolgarskega grozdja, ki se je prodajalo po 5.70 do 6.20 Kč, slabše blago pa po 5 Kč. Smederevka je bila po 4 do 4.30 Kč, grško grozdje pa po 6.20 do 6.50. — Na praški svinjski trg je bilo postavljeno 969 jugoslovanskih prešičev, ki so se prodajali po 6.30 do 7 Kč za kg žive teže. Na dunajskem trgu so bili volji po 0.92 do 1.60, krave pa po 0.80 do 1.20 šilinga. Na dunajskem svinjskem trgu so se banatski prešiči pocenili za 2 do 3 groše. Banatski prešiči so bili po 1.62 do 1.70, srbski pa po 1.51 do 1.56 šilinga.

Tečaji so nazadovali. Padec tečajev na newyorški borzi je povzročil tudi padec tečajev na drugih borzah. Kako so se tečaji gibali, kaže naslednja tabela:

Koncem 1927	14. VIII.	16. X.	23. X.
= 100%	1937		
London	75.8	70.6	70.6
Pariz	57.2	53.6	52.2
Berlin	48.6	47.0	46.9
Dunaj	67.6	59.3	59.0
Praga	101.3	87.2	85.2
Milan	131.1	117.5	122.1
Curli	70.0	61.0	61.6
Amsterdam	74.2	59.0	60.0
Bruselj	65.3	50.4	45.2
Stockholm	30.7	25.8	26.0
New York	122.4	82.1	76.6

Mednarodni borzni indeks je nazadovaval tudi pretekli teden, in sicer od 64.9 na 64.2%.

Jesensko zasedanje delegacij borz se je vršilo te dni v Ljubljani. Sodelovale so: beogradska, ljubljanska, zagrebška, novosadska in somborska borza. Delegati so določili generalni tip za moko letošnje pšenice ter se zavzeli za čim prejšnjo izvedbo kctiranja tri odstotnih obveznic kmetijskih dolgov ter da se tem papirjem prizna sposobnost za plačila davčnih zaostankov. Na zasedanju se je ugotovilo, da je letošnji pridelek koruze velik in da lahko računamo na preko 100.000 vagonov koruze za izvoz. Delegacija je izrazila tudi željo, da se izvoz prepusti tudi privatnim izvoznikom in ne samo Prizadu. Borze apelirajo na oblastva, da čimprej likvidirajo klirinški promet z inozemstvom.

40 novih delniških družb je bilo ustanovljenih v Jugoslaviji v teku prvih 10 mesecev leta 1937, in sicer 24 v Beogradu, 9 v Zagrebu, 3 v Zemunu in po eden v Pančevu, Čačku, Ljubljani in na Sušaku.

Na stražo!

X. vsesokolski zlet v Pragi leta 1938

BRATJE SESTRE! SOKOLSKA MLADINA!

Iz Prage, iz zibelke sokolstva, iz torišča nepozabnih zletov, se je na vse strani razletelo poslanstvo:

DESETI ZLET BO! JUBILEJNI ZLET BO!

Poslanica iz Tyrševega doma je preletela na tisoče kilometrov vse do samih mej in zaklinala na vse strani: Vsak na svoje mesto! Na stražo! — In njen odmev se je dneve in noči odbijal dalje in dalje in iznova klical: Vsi na svoja mesta! Vsi v telovadnice! Od poedinca do poedinca, od edinice do edinice se je višla neskončna veriga, skovana iz strogorednosti, pripravljenosti, požrtvovalnega napetja moči, iz točnosti in vztrajnosti vsakega od nas in je narasla v mogočno stvaritev celote.

Pri uresničevanju zleta tudi ne sme biti drugače!

Na tisoče sokolskih gnezd bo iznova vzplamelo z ognjem novega navdušenja. K delu bodo pristopili v tisočih sokolskih edinic vsi, stari in mladi in najmlajši.

X. vsesokolski zlet bo svetoven dogodek. Ne bo sicer komični cilj sokolskega dela, toda bo boljši in krasnejši od vseh dosedanjih. On bo manifestacija narodnega ponosa in njegove moči, strogorednosti in zmisla za celoto, pripravljenosti in ljubezni do republikanskega ustroja naše države.

Iz Prage, iz sedeža prezidenta in češkoslovaške vlade, prihaja istočasno opomin vsem državljanom o dvajsetletnici naše republike »Sokolstvo se je zavzelo za svobodo in samostojnost republike, osnovane na načelih demokracije in pravičnosti. Zato jo bo branilo, če bo treba tudi s krvjo in železom.«

K temu smo vodili in stalno vzgajamo naše ljudstvo. In to hočemo izpopolniti tudi z našim zletom.

Uspeh in mogočnost zleta naj bosta miren, toda jasen odgovor na vse strani. Zato vsi v telovadnico, v šolo državljanskih vrlin!

Danes zbrani v vseh sokoliščih, vstopamo v zletno leto. Z začetkom smo zadovoljni.

Naj bodo tudi vse ostale priprave za zlet prav tako uspešne in radostne, da bi iz njih nastal mogočen čin, ki bo zapisan v zgodovino sokolstva, naroda in države!

K zletnemu delu kličemo vse odkritosrčne republikance. Vsi k obrambi in nadaljnjemu grajenju svobodne, demokratične in socialno pravične republike!

Praga, dne 28. oktobra 1937.

Izvršni odbor X. vsesokolskega zleta.

Evgenij Kepl, tajnik

Dr. Stanislav Bukovsky, predsednik

Anton Krejčí, prosvetar

Marija Provaznikova, načelnica

Dr. Miroslav Klínger, načelnik

Domači razgledi

Naše zdravniško poslanstvo in novi stanovski red

Pod tem naslovom je objavil v strokovnem glasilu zdravništva v dravski banovini »Zdravniškem vestniku« primarij dr. Černič Mirko nad vse aktualno razpravo o novem stanovskem redu, ki je bil letos po upravnem odboru Zdravniške zbornice za dravsko banovino predložen in sprejet. Iz te razprave povzemamo težko borbo zdravniškega stanu za njegovo nekdajno veljavo. Novi stanovski red prinaša nekatere novotarije in je iz istega razvidno, da je zahteval upravni odbor Zdravniške zbornice od zdravnikov nekaj obveznega in to v času ko zanje niti vedeli niso. Na letošnji skupščini je bilo od 595 članov navzočih samo 68 in je bil na ta način uveljavljen novi stanovski red z 11.43% ali samo z dobro desetino članstva. Zdravniški stanovski red spada v okvir zakona, ki predpisuje nalogo zdravniških zbornic in dolžnost zdravnikov. Naloga zdravnikov je torej, da čuvajo soodpornost zdravniške vede in da ravnajo po znanstvenih dogmami. Zdravniške zbornice bi ne smele pripuščati, da bi se kdo spozabil tako daleč, da bi videl svoj cilj v lastni koristi na račun posameznika ali skupnosti. Jasno je torej, da ne sme zdravniška zbornica ovirati onih, ki se strokovno izpopolnjujejo in ki se vzpenjajo kvišku. — Zdravniški red pa mora služiti samo namenu, da se zdravniški stan obdrži na svoji častivredni višini. Prirodna in socialna naloga zdravniškega poklica pa je skrb za ljudsko zdravje in prihaja lastni pridobitni interes šele na drugem mestu v poštev. Novi stanovski red prinaša tri novotarije in sicer: 1. da se na zdravniških tablah, receptih, pismih in kuvertah, štampiljkah ter v oglasih ne sme označevati službeno lastnost in znanstveno stopnjo, 2. da je najstrožje prepovedano navajati v oglasih honorar za zdravniško delo (operacije, preiskovalne metode) še posebno pavšaliran ter 3. da je prepovedano navajati na zdravniških tablah, receptih v oglasih itd. da imamo zdravilne aparate. To so tri novotarije v novem stanovskem redu, ki bistveno izpreminjajo dosedanje navade in mednarodno tradicijo. Prva novotarija pomeni izenačenje vseh zdravnikov, v nasprotju z silo diferenciranega občestva, ki

se tehta po znanju in solidnem delu. Druga novotarija je proti določbam zakona o zdravnikih in čaka minister socialne pravice na primerne elaborate zdravniških zbornic. Krona vsega pa je tretja novotarija, da namreč zdravniki ne smejo nikjer povedati, da imajo rentgen in druge zdravilne pripomočke, ker se je upravni odbor Zdravniške zbornice postavil na stališče, da je to »nedopustna reklama in atrakcija za bolnike«. Posledice teh novotarij bodo, da si noben zdravnik ne bo več nabavil dragih zdravilnih pripomočkov, ker ne bo smel nikomu povedati, da jih ima. Potemtakem bomo prišli v zdravstvu v dobo vraž in zagovorov. Mazači bodo imeli svoj raj na zemlji, inozemstvo se bo pa muzalo tak modrosti. Naš zdravniški naraščaj bo pa brez dela in jela. Ali bo mar naš zdravniški naraščaj brez odpora in morada celo blagoslovil sprejel svojo smrtno obsodbo? Zanimivo pa je tudi to, da ima zakon o zdravnikih nepojmljivo točko, ki pravi, da proti odločbam glavne skupščine ni pritožbe. Dana je torej v okviru zakona samo ena možnost, to je nova redna ali izredna skupščina, ki naj ta stanovski red zavrže in sklene drugega, boljšega.

Kulturne beležke

»Naš rod«. Izšla je druga številka 9. letnika tega našega priljubljenega in vzorno urejanega mladinskega lista. Tudi pravkar izšla številka vsebuje slikovito, pestro izbrano gradivo, ki intenzivno priteguje prijetno čtivo ljubečo mladino. Vsi ti številni prispevki v »Našem rodu«, »Cicibanovem rodu«, »Doma in po svetu«, »Drobne zanimivosti« bodo našo mladino ne samo razvedrili in veselo razgibali, ampak jo tudi vneto poučili. Med drugim vsebuje ta številka tudi topli posvetil T. G. Masaryku in S. Gregorčiču. »Naš rod« naj naša mladina čim bolj vzljubi in naj čim bolj prebira.

Spomnite se CMD

† Jakob Volk

Oj težka pot, oj tožna pot
Ko od sreče srce se loči,
Oj solzna pot, o zadnja pot.

Dne 18. oktobra je v Šoštanju po kratki bolezni za vselej zatislil oči obče spoštovani krojaški mojster in posestnik, gospod Jakob Volk, ki je bil daleč na okrog znan in čislán. Smrtna kosa, ki nikjer ne izbira, je pokosila tudi njega, moža — obrtnika — poštenjaka. Z njim je izgubilo slovensko obrtništvo enega svojih najvestnejših, najdelavnejših pobornikov za svoje stanovske pravice, nacionalna javnost pa moža, ki je vedno pogumno hodil svoja ravna pota v namenu in zavesti, da je vselej in vso njegovo delo samo splošnosti v korist. Pokojni Volk je bil eden izmed onih redkih še živčih, ki je v predvojni dobi, ne oziraje se na odpor nacionalnih nasprotnikov, pomagal postavljati temelje spodnje štajerskemu slovenskemu obrtništvi. On je bil v zvezi s pokojnim Ivanom Rebekom in drugimi ustanovitelji Zveze južno štajerskih obrtnih zadrug, ki je v času najhujšega nemškega pritiska iskala poti k temu, kako združiti narodno čuteče obrtništvo, ohraniti in razširiti med združenji svoje postojanke ter z zglednim nacionalno-stanovskim delom dokazati, da hoče, da mora postati tudi slovenski obrtnik »na svoji zemlji svoj gospodar«. Vsa preganjanja ga niso ovirala, da ne bi vseh svojih vrlin posvetil tudi Sokolstvu in gasilstvu. Če tudi sam ni živel v rožnatih razmerah, je z svojo vzorno disciplino in neomahujočim delom stalno dajal pobudo k nacionalnemu delu vsakomur in povsod.

Pokojsnikov spreved je bil dokaz istinite priljubljenosti. Dolga vrsta njegovih — med temi tudi mnogo v starosti osivelih sodelavcev je bila živa priča hvalnega spomina. Ganljivo slovo sokolskih zastopnikov je povedalo vse, posebno to, kaj je pomenil Volk za Šaleško dolino, zlasti pa v predvojnem nemškotarskem Šoštanju.

Blagi pokojnik je — kakor to pravilno naglašal predsednik Rebek — v dolgih 30 letih svojega neumornega javnega dela oral ledino slovenskih obrtniških organizacij. Radi smo ga videli vselej in povsod; v borbi za stanovske in socialne interese obrtniškega stanu, v zbornici za trgovino, obrt in industrijo, v Zvezi obrtnih društev, v okrož. odboru in domačem obrtnem društvu. Povsod je premišljeno in nesebično uveljavljal težnje nacionalnega obrtnika. Njegov »celerum censeo« je bil vedno izražen v dobrohotnosti do slovenskega malega človeka, njegove želje so strelele po iskreni slogi in napredku jugoslovenstva, njegova požrtvovalnost pa se mu je na žalost plačevala z obsodbe vredno nehlajnostjo.

Jakob Volk! Z užaloščeno Tvojo gospro soprogo in z vroč Tvojo deco, ki si jim bil vse na svetu, se poslavljamo od Tebe v imenu starejše obrtne generacije. Poslavljamo se v imenu vseh onih, ki so priznavali in spoštovali Tvoje delo in Tvoje mišljenje. Poslavljamo se od Tebe, ki si bil vzor pravičnosti in poštenosti, z željo, naj bi Tvoji svetli zgledi bili kačipot našemu nasledstvu za iskreno, nacionalno in stanovsko delo. Pravični Bog Ti daj zasluženo plačilo! — Z.

Novice iz ljutomerske okolice

Delovanje CMD v Ljutomeru. Na tem mestu smo že ponovno omenili marljivo in agilno delovanje ljutomerske podružnice CMD, ki vrši vestno svojo dolžnost. Sedaj se pripravlja podružnica na svojo tombolo 7. novembra.

Sokolsko društvo v Ljutomeru je kupilo v Ljubljani aparaturo zvočnega filma kina Ideal. Z novim letom bomo imeli tedaj v Ljutomeru stalne predstave v Sokolskem domu.

Po vsej okolici so znane odlične predstave našega sokolskega dramskega odseka, ki je med mnogimi predstavami uspešno nastopil pred leti erloz »Grofico Marico«. Sedaj pripravlja naš dramski odsek v režiji br. Presla Kreftove »Celjske grofe«. Prepričani smo, da bo uspeh Celjskih grofov tako zadovoljiv, kakor so bile vse dosedanje predstave.

V caestvu peicade

Morski razbojnik

Tajna prirode je v vseh svojih pojavih, njih nedognani skladnosti in smotrnosti nepretrgana uganka, ki ob njej človek strmi in jo presenečen občuduje. Mnogo je teh ugank; ki jih ne bo človeški duh nikdar rešil. Pojave res lahko objasnimo, zaprta pa so vrata pred onim velikim »Čemú«. Čim bolj pa promatramo fantastično samotarost življenja na zemlji, tem neznatnejši postanemo v veličastvu prirode.

Vzemimo n. pr. onega fantastičnega stanovanca z obale našega Jadrana, ono čudno zvezdato žival, ki jo ljubitelji in gosti našega morja opazujejo s tolikim zanimanjem — morsko zvezdo. Čudna redkost zlasti za nas! A če bi vedeli kolika razbojniška kri se pretaka po ceveh tega obrežnega stanovanca, zasovražili bi ga kot naši ribiči, ki ga tako preganjajo in če ga ujamejo, raztelesijo na drobne kose, češ: Zdaj pa žri školjke! Le redki pa so, ki bi vedeli, da so s tem tega fakirja le razmnožili, ker iz vsakega kosa kraka zraste nova zvezda, nova dvospolna žival s spolnimi žlezami, nahajajočimi se v sredini telesa. Ta izločajo jajčka (seme), iz katerih se razvijajo bube, ki jih morske struje prenašajo na razne strani. Počasi se pretvorijo v zvezdo in padejo na morsko dno, kjer nadaljujejo življenje svojega roda.

Telo morske zvezde je pokrito z neštevilnimi apnenastimi luskami (ploščicami), ki tvorijo nekak oklep. Priroda ji na tajinstven način pomaga pri premikanju. Na ledjih se namreč nahaja prozorna ploščica, skozi katero vpija žival vodo, katera se nato pretaka po cevi skozi sredino telesa in v krake. Na spodnji strani vsakega kraka je polno nožic, ki so v zvezi z vodnimi cevčicami. Na nožicah so neke sesalke, s katerimi se žival prime predmetov. Z nabrekličjo in izplahnitvijo se te sesalke podaljšajo ali skrajšajo in tako se žival premika po dnu.

Zanimivo je tudi, da so njena izločala zgoraj, usta pa spodaj, to je v sredini krakov. Ko vidimo zvezdo mirno sedeti na obali, takrat je ona na preži za školjkami. Gorje ji, ki jo zgrabijo njeni kraki! Če je zaprta, jo z nožicami odpre in spusti vanjo strup, ki jo omami. Školjka podleže in se odpre popolnoma. Tedaj zvezda iztegne skozi usta svoj želocec naravnost v notranjost školjke in prebava se izvrši izven telesa.

Znamenit spored

ima Velika kavarna

Iz Goenje Radgone

Škratinka. V zadnjem času je ugotovljeno med šolsko deco več kužnih bolezni, med temi tudi škratinka.

Darujte za azilni sklad PTLI

Pismo iz Prage

Slavnostna predstava Kreftovih »Malomeščanov« v Pragi.

Pred portalom praškega mestnega gledališča (v kr. Vinohradih) je gorel na žrtveniku slavnostni ogenj. Bil je predvečer češkoslovaške državne praznika — praznik proglašanja osamosvojitve češkoslovaške republike. Poleg razsvetljenega žrtvenika je stala častna sokolska straža. V avlo so trumoma prihajali ljudje svečanih lic: Nocoj je v gledališču slavnostna predstava jugoslovenskega avtorja, slovenskega dramatika in režiserja Bratka Krefta. Bratko Kreft je v Pragi silno priljubljen in čaščen, kar pričajo dnevni intervjuvi v vseh praških dnevnikih in revijah. Je pa tudi Kreft prvi slovanski dramatik, ki je predvajan na uradni praškem odru. In poleg tega je še prvi slovenski režiser, ki z uspehom režira v tujni — v poklicnem teatru.

V gledališču je bila zbrana najodličnejša praška publika. Župan mesta Prage, dr. Peter Zenkel, jugoslovanski poslanik minister dr. Protić, razni gospodje sena-

Okna v svet

„Svetišče stroinic“

Obisk v japonskem vojnem ministrstvu

Tokijo, začetkom septembra. Noč in dan gorijo luči, hitri sli prihajajo in odhajajo, brzjavke švigajo skozi eter. Sklepi, ki se porajajo za strogo zaklenjenimi vrati, zanimajo ves svet. — In vendar je poslopje, kjer se to godi, od zunaj prav ljubko; tuju se zdi s svojimi stolpiči in bronastimi okraski prej japonski tempelj kakor pa — vojno ministrstvo japonskega carstva.

»Električna očesa« za bronastimi vrati.

»Svetišče stroinic« imenujejo radnjegovega sloga to ministrstvo v evropskih vojaških in častniških krogih v Tokiu. Park Hibya, čigar častiljivi drevesni velikani stojijo sicer v središču milijonskega mesta, pa delajo vendarle prijeten vtis podeželja, se proti tej zgradbi postopno dviguje. Potem pridemo v čar cvetočih vrtov in šele za njimi se dviga zid, v katerem so samo ena vrata. Ta bronasta vrata krasijo Buddhovi kipi, ki strmiijo pri vhodu kakor stražarji in še bolj poudarjajo tempeljski značaj ognjenordecje stavbe.

Na videz je torej to ministrstvo sredi parka in cvetočih vrtov zelo miroljubno in ljubko. Kljub temu pa stopi tuje na »vojno ozemlje« že davno pred svojim prihodom do straže, ki stoji pri vhodu. Mirno lahko rečemo, da menda ni na svetu poslopja, ki bi bilo skrbnejše zastraženo in zaščiten, kakor je ta hiša v Hibyjskem parku.

Na sprehajališčih je med ljudmi mnogo detektivov; čim bliže hiše prihajajo, tem skrbnejše te opazujejo.

Če hoče tuje priti v hišo samo, mora prestopiti trojni pregled. Najstrožje nadzorstvo pa je vsakemu obiskovalcu nevidno: vsepovsod stražijo »električne oči«, alarmne naprave, ki javijo vsakega človeka in žival, čim se začne gibati v teh prostorih.

Tisoč golobov leti proti Kitajskemu.

Nad vsem kompleksom štrle trije vojaški stolpi radiooddajne postaje. Radiooddaja in brzjav pa služita samo za pošiljanje navadnih vesti. Svoja najvažnejša tajnopisna poročila in povelja pa zapu japonsko vojno ministrstvo samo poštini golobom. Na strehi glavnega poslopja je postavljen ta orjaški golobnjak — pač največji v Tokiu. Tuje, ki vidi te golobe-pismonoše, kako priletajo in odletajo, in ki ve, da je marsikateri med njimi prenaša ves svet razburjajoča poročila, se ne more ubraniti nenavadnega občutka, ko vidi, kako izginjajo ti gibčni, beli sli v brzem letu proti jugozahodu, proti Kitajskemu.

Veliki kompleks nad Hibyjskim parkom pa nima samo službenih prostorov z zraven spadajočimi telefonskimi in brzjavnimi centralami ter prostornih protiplinskih kleti, ampak tudi velika skladišča in kar celo polje za preiskušanje novih vrst orožja in streliva.

Vrata so neprodušno zaprta za vse, ki

stojijo zunaj. Samo enkrat na leto in sicer 10. majnika, ko slavi japonska vojska svoj praznik, korakajo zastopniki inozemskih sil v svečanih uniformah mimo Buddhovih kipov; potem pa prisostvujejo na vežbališču velikemu paradnemu mimohodu.

Vihodni in zapadni svet — pod isto streho.

Od zunaj je ta stavba čisto japonska, njena notranjščina in delo, ki polje v njej, pa zbujajo tuju vtis, kakor da je stopil v kakšno koli evropsko vojaško centralo.

Vse je preprosto pa vendar smotrno urejeno; edini »okras« službenih prostorov so — razen mikadove slike — zemljevidi in tehnične skice; telefoni skoraj na vseh mizah, svežnji spisov, pisalni stroji...

Znamenita je velika častna dvorana, kjer hrani japonska vojska svoja najsvelejša zmagovalna znamenja. Tukaj vlada vedno svečan molk; spoštljivo motri gost priče velike zgodovine, od katere je nam Evropejcem znanih le nekaj neznanih drobcev. Praporji in staro orožje visi tu in vse to je zvezano s junaškimi dejanji. Pod steklom leži s krvjo prepojena brzjavka, ki jo je tekač Itagaka prinesel v Tokio; ta brzjavka javlja izid mirovnih pogajanj v Shimonoseki, ki je ustvaril japonsko prevladje na Daljnem vzhodu.

Kraj, kjer se Japonci posvetujejo v vojni.

Se bolj »zgodovinski« pa se nam zdi prostor, čigar stene so gole in kjer skorajda ni drugega kakor stoli in miza, ki ima obliko konjske glave. Ta prostor se radi tega imenuje »soba s konjsko glavo«. Tukaj se vršijo posvetovanja vojnega ministristva.

Vojni minister Sugiyama zbira zdaj dnevno, včasih celo večkrat na dan, v tej sobi svoj štab — tukaj snujejo svetovno zgodovino. Od tod gredo tudi odločilna navodila japonskemu glavnemu vojnemu stanu na Kitajskem. Štabni častnik, ki je prispel z važnim poročilom iz Kitajskega v Tokio, je bil tako prijažen, pa nam je postregel s par podatki o življenju v oni centrali japonske vojske, ki ne dela v častiljivi stavbi v Hibyjskem parku, ampak v neposredni bližini bojne črte.

V glavnem vojnem stanu.

Glavni vojni stan japonske vojske je zdaj v Honkewu, ki leži ne daleč od Šanghaja. Nastanjen je v velikem poslopju, na čigar dvorišču stojijo tanki in oklopnjaki. »Hjshi gospodar« je načelnik japonskega generalnega štaba Risuburo Fujita, ki je bil prej vojaški ataše v Londonu. V njegovem zasebnem kabinetu žvrgolijo ptiči, ki jih je v kletki pripeljal s seboj iz Japonskega.

Poslopje leži tako blizu bojišča, da lahko s strehe brez težave pregledamo bojne črte. Najvažnejša obvestila o so-

vražni frontji in o premikanju čet dobiva glavni vojni stan od letalcev, ki neprestano vzletajo in pristajajo. Poleg tega vidimo tudi tukaj veliko postajo poštnih golobov, ki prinašajo poročila in povelja več kakor tisoč milj daleč, iz velike opekasto-rdeče hiše v Hibyjskem parku...

Pobreezke novice

Sokolski diletanti so vprizorili v nedelju času primerno dramo »Mlinar in njegova hči«, ki je v režiji g. L. Miheliča dobro uspela. Naslovno vlogo Urha Porente — mlinarja je odigral g. Ludvik Rojko v dobri maski in z razživljeno igro. Gdč. Milena Milkovičeva je kot njegova hči Marica v svoji vlogi ves čas živela in jo dosledno izvedla do kraja. Dober je bil tudi Janko g. Toneta Mihelača. Njegova mati gdč. Ive Miheličeve je bila v igri in mimiki prepričevalna, enako tudi Maričina teta gdč. Milene Černičeve. Grobar g. Milkoviča je plastičen in nazoren. Gostilničar g. Z. Lukežiča je bil zgrešen in je popolnoma izpadel iz okvirja drame, pač pa je bila dobra gostilničarka ge. Rojkove. Dober lik župnika je izdelal g. Ivan Vekjet. Dvorana je bila nabito polna. Mnogo jih je odšlo, ker niso več dobili sedežev. —k.

Sokolsko društvo Pobrezje se je na Vse svete poklonilo spomenu svojega nadomestljivega brata Ivan Grželja, katerega grob so naraščajnice in članice okrasile z zelenjem in šopki. Ob grobu so se zbrali članstvo in naraščaj pod vodstvom načelnika br. Bana, ter s parminutnim molkom počastili spomin nepozabnega brata. Del članstva pa je počastil spomin br. Cirila Bizjaka, ki je pokopan na ptujskem pokopališču.

Miss Evropa

V letošnji lepotni konkurenci za naslov miss Evrope je bila izvoljena miss Finska gdč. Wikstroemova

torji in drugi oficijelni predstavniki mesta Prage ter kulturnega sveta. Pred začetkom predstave je zaigrala vojaška godba češko državno himno.

Igra je tekla brezhibno in posebno v drugem dejanju so bili igralci kar zelo na višku. Kontakt s publiko je bil dosežen, kar pri hladnem temperamentu publike severnih narodov ni vsakdanje. Uspeh igre je bil udaren. Na odru sta Krefta pozdravila režiser Kandert v imenu Kluba solistov in režiser Hart v imenu mestnega teatra. Za kulisami sem srečal tudi ravnatelja, ki se je ves večer le zadovoljno mizal. In rož ter poklonov nič koliko.

Osební intervjuv s Kreftom sem imel šele drugi dan, ker ta večer sploh ni bilo mogoče priti do njega, saj je bil obdan z množico prijateljev ter častilcev. »Gospod režiser, ali mi lahko razložite, kako je sploh prišlo do tega velikega dogodka? Z vami je doživela slovenska dramatika svojo triumfalno pot med češkoslovaške oficijelne kulturne kroge...« »Eh — saj... Pustite mene... To je vendar le za Slovence! In kako je prišlo do predstave? Kar samo od sebe. Tedaj, po premijeri mojih Celjskih grofov v

Umělecki besedi, je napisal Vodák (eden najznamenitejših čeških kritikov, ki je pravkar dobil državno literarno nagrado) kritiko, kjer se zavzema za to, da bi se naj drama vprizorila na velikih oficijelnih scenah. Na mojem literarnem večeru, ki ga je priredila JČ liga, sem se seznanil s Hartom, ki me je naprosil, ali bi smel prevesti moje »Malomeščane« in jih vprizoriti v mestnem teatru. Pozneje pa me je ravnateljstvo povabilo, naj sam prevzamem režijo.« »Toda, kako ste iz »Malomeščanov« naredili »Veleizdajalca?« »Ta naslov je dalo ravnateljstvo in tudi meni ugaja bolj od prejšnjega. Za Prago je ta naslov res boljši. Ja — in kaj bi vam še rekel? Ostalo ste itak videli in slišali sami.«

Da je s to predstavo Kreftova drama važen mejnik v zgodovini češkoslovaške slovenskega kulturnega vzajemnega dela, tega ni treba še posebej razlagati. Z lanskoletno predstavo Kreftovih »Glembajevih« in letošnjim Kreftovim »Veleizdajalcem«, je priznala oficijelna Češkoslovaška kulturno silo in vrednost jugoslovenske dramatike. Kako važne posledice bo imel ta zgodovinski dogodek, je sklepati že iz prvih reakcij češke kul-

turne javnosti. Na primer Hart, režiser mestnega teatra v Pragi, pripravlja že sedaj organizacijo medsebojnega gostovanja obeh celotnih gledaliških ansamblov, t. j. mestnega teatra v Pragi in Narodnega gledališča v Ljubljani. Uspeh in zmago slovenske dramatike v Pragi kaže tudi dejstvo, da predvajajo sedaj v Pragi istočasno tri dela slovenskih avtorjev. Poleg Kreftovih »Malomeščanov« (Veleizdajalec), sta tu še: Camkarjevi »Hlapci« (pod naslovom »Učitelj Jerman«) in dr. Novačanova »Veleja«. Obe slednji igri vprizorja Zveza češkoslovaških delavskih odrov.

Uspeh Kreftove drame ni le uspeh slovenske dramske literature, nego Praga pravi, da je to uspeh in triumf jugoslovenske kulture v splošnem. S tem uspehom se ne radujemo le mi Slovenci, nego z njim se radujemo vsi Jugoslovenci, ki hočemo, da nas Evropa sčasoma spozna in prizna kot kulturno ljudstvo. Slovenci smo seveda na ta uspeh še posebej veseli in avtorju od vsega srca iskreno čestitamo.

Ernest Bader.

Zadnje telefonične vesti

JUGOSLOVENSKA ZUNANJA POLITIKA SE NE SPREMENI!

BEOGRAD, 3. novembra. V tukajšnjih krogih se potrjuje vest o oficijelnem posetu dr. M. Stojadinovića v Rimu in Berlinu. V zvezi s tem se sodbardja, da so neutemeljene govorice, češ, da »koketira« dr. Stojadinović z Rimom in Berlinom! Jugoslovenska zunanja politika ostane slej ko prej v tradicionalnih smereh.

353 : 146.

LONDON, 3. novembra. Spodnja zbornica je pozno v noč zaključila razpravo o prestolnem govoru. Za je glasovalo 353 poslancev, proti pa 146.

Kulturni razgledi

Prijateljem Vodnikove družbe

Mesec november je vsa leta še praznični čas Vodnikove družbe in slovenske knjige sploh. Zakaj ta mesec nam vselej prinese bogato knjižno žetev naše priljubljene književne matice, žetev, ki ponese v sleherni slovensko vas lepe, izbrane knjige, ki ustvarijo našim številnim članom toliko iskrenih in domočih ur zabave in pouka.

Še štirinajst dni nas loči od izida štirih letošnjih Vodnikovih knjig, t. j. bogato ilustrirane Vodnikove pratike za leto 1938., povesti »Strte peruti« Ivana Podrčaja, povesti »Sim« Ivana Potrča in Šestovih sibirskih memoarov »Enaintrideset in eden«. Te dni bodo naši poverjeniki dokončno zaključili nabiranje članov, ker žele pravočasno opraviti svoj prosvetni posel med našim ljudstvom, da ne bodo z naknadnimi prijavami zavlačevali ekspedicijo knjig, ki jo Vodnikova družba želi opraviti točno in hitro.

Tem našim agilnim in požrtvovalnim poverjenikom tem potom še enkrat polagamo na srce, da naj oni, ki nas še ločijo od izida Vodnikovih knjig, spretno porabijo za nabiranje članov in skušajo privedi v širni krog Vodnikovcev, še vse tiste omahljivce in odlaševalce ki se do zadnjega ne morejo odločiti, da bi sebi in svoji ljubi družini naročili lepe Vodnikove knjige. Borih 20 dinarjev pa ni tak strašen strošek, če pomislimo, da je zbirka Vodnikovih knjig vselej dogodek v našem slovstvu in da te knjige nudijo starim in mladim okrog 30 tiskanih pol izbranega čtiva.

Iskreno pozivamo vse prijatelje lepe knjige, da se takoj prijavijo za člane Vodnikove družbe poverjeniku svojega kraja, odnosno, ako njih kraj morda nima poverjenika, kar pisarni Vodnikove družbe v Ljubljani, Knafljeva ul. 5.

DVE MOŽNOSTI: ČL. 16. DN, ALI PA...

LONDON, 3. novembra. Kakor poročja »Daily Telegraph« sta se včeraj sestala britanski zunanji minister Eden in ameriški delegat Norman Davis. Razgovarjala sta se glede vprašanja ponovnega povabila Japonske k bruseljski konferenci, kar naj bi se zgodilo sredi konference, potem ko bi posamezni delegati že označili svoje stališče k dogodkom na Daljnem vzhodu. Prevladuje mnenje, da sta samo dve možnosti: 1. da se kitajsko-japonski konflikt vrne Društvu narodov, čemur bi avtomatično sledila uporaba čl. 16. ženevskega pakta. Ker pa je ta možnost izključena, ostane še samo druga možnost: vplivanje na Kitajsko in Japonsko glede direktnih pogajanj v svrhu zaključka vojne.

v naši državi se je tudi ptujsko trgovstvo priključilo trgovstvu v vsej državi, ter v znak protesta v petek popoldne zaprlo vse svoje trgovine. Akcijski odbor z g. Milkom Senčarjem veletrg. na Ptuj na čelu je poskrbel, da so imelo vse trgovine nalepljene na svojih vratih plakate, ki so bili od policijske oblasti dovoljeni.

Narodna gledališče

Četrtek, 4. novembra ob 20. uri: »Sodnik Zalamejski«. Red A.

Razno

STRIŽENJE 3
britie Din 2 v Mlinski 8.
6310

DANES VSI KARLEKI
Dragoci in Dragice, obhajajo svoj god pri Karleku v gostilni »Prešernova klet« v Gosposki ulici. Vinček izbornen. 6307

FRIZERSKI SALON
za dame in gospode na Eno-daj. Vprašati v upravi »Večernika«. 6304

NE POZABITE!
V pekarni Čebokil stane 1 kg najboljšega suhorja samo 20 dinarjev. 6299

POKROMANJE.
poniklovanje vsake vrste, dobro in poceni izvršile »Ruda«, Maribor, Trstenjakova 5. 5454

Prodaj

LEPA SPALNICA
ceneno naprodaj. Iz prijaznosti na vpogled v tovarni pohištva Potočnik, Vinarska ulica 5922

Sobo odda

Čisto, opremljeno SOBO
z uporabo kopalnice za 1 ali 2 osebi oddam s 15. novembrom. Vprašati Dr. Verstovškova ul. 6-II, desno (Pokojnijski zavod). 6309

OPREMLJENO SOBO
s posebnim vhom oddam Magdalenska ul. 50. 6305

STANOVANJE
Oddam takoj enosobno sončno na dvorišču, Tržaška 5, nasproti Primorske. 6308

SOBO IN KUHINJO
oddam takoj Pobrežje, Zrakovska 33. 6300

Službo dobi

KROJAŠKEGA POMOČNIKA
za velike komade, mladega, dobrega, z lastnim strojem sprejemem takoj. Frankopanova 10. 6312

NATAKARICA
salatarica in kuhinjska vajenka se sprejme. Hotel »Zamorice«. 6301

Sobota, 6. novembra ob 20. uri: »Pri treh mladenkah«. Premiera.

Prva operetna predstava v tej sezoni bo v soboto 6. tm. Vprizori se po desetletnem prestanku prvič zopet krasna Bertejeva opereta »Pri treh mladenkah«, sestavljena na podlagi divne Schubertove glasbe. Muzikalno vodstvo je v Herzogovih, režija pa v Rasbergerjevih rokah. Glavno vlogo Hannerl igra in poje Igljčeva, Schuberta pa Sanci, razven tega nastopa skoro ves ansambl, Inscenacija je nova, deloma na tudi kostumi.

IŠČEM POSTREŽKINJO.

Vrazova ul. 11-III. levo. 6302

Službo išče

PERICA
bi šla praat na dom Naslov
pustiti v upravi lista. 6303

Zmožna, samostojna

FRIZERKA

verzifana v vseh poslih, išče stalno nameščenje. Cenjene ponudbe pod »Pridna« na upravo »Večernika«. 6306

STENICE

Desinsekcijski odd. MP Orožnova ul. 2/I, Maribor

Jamčimo za diskretnost in uspeh.

1128

Bogata izbira domačih kinematografov za vse vrste ozkih filmov

Movector-Rekord

Movector-Billy

Movector-Supper 16

vedno zanimivo in interesantno! — Brezobvezna predvajanja!

Ivan Pečar, odd. Kino-Foto-Gospodka 11

Naročniki pri naših inseren- kupujte tih ter oglašujte.

Skrivnosti

59

Kaznjeneec se je prestrašen zganil.
»Ne, ne!« je vzkliknil s široko odprtimi očmi. »To nisi ti!«

Everard je skomignil z rameni.

»Le pohiti in glej, da se čimprej izgubiš, in če pojde vse po sreči... te pridem čez nekaj dni obiskat.«

Debeluh ni več izpraševal.

Razumel je, da ne sme izgubljati časa in nekaj minut pozneje je že bil s tovarišem na begu.

Everard je gledal nekaj časa za njima, ko sta odhajala; ko sta izginila, se je naglo obrnil k Blanki.

Ko se je pa vračal k hčeri, je vztrepetal, kajti opazil je, da ga ob njej nekdo pričakuje.

Bil je gospod Balkam.

XII. Milijon se ponuja.

»Ali ste vedno tukaj!« je zavpil Everard nad njim in ga premeril z grozčim pogledom.

»Seveda.« je odgovoril gospod Balkam, in zelo sem vesel, da sem šel semkaj za vami, kajti tu sem bil priča, kako

junaško ste se ubranili dveh razbojnikov, ki bi utegnili biti precej nevarna.«

Everard je nagubal čelo.

»Že vso uro ste mi neprestano za petami in slednjič bi vendarle hotel vedeti...«

»Kaj želite zvedeti, gospod?«

»Strela! Želim vedeti, kaj hočete od mene.«

»Nameraval sem vam že sam povedati, toda preden pričem zaupno razpravljati z vami, sem si hotel ogledati in spoznati človeka, s katerim bom imel opraviti.«

»Ali ste me zato neprestano zalezovali?«

»Samo zato.«

»In ste sedaj zadovoljni?«

»Popolnoma. Sedaj vem vse, kar potrebujem.«

Everard je odločno prijel gospoda Balkama za komolec in ga stisnil s svojimi močnimi prsti kakor s kleščami.

»Ne, ne,« je dejal s povdarkom, »motite se, dobri mož. Vedeti morate še to, da jaz nikakor ne bom prenašal vašega zalezovanja.«

Gospod Balkam se je mirno izvil iz Everardove roke.

»Vi ste pa zelo odločni,« je rekel prav

tako hladnokrvno kakor preje, »ta odločnost pa je tukaj nepotrebna, kajti kakor sem vam rekel, že vem kako naj vas cenim... Iskal sem močnega, odločnega, izkušenega moža in sem vesel, da sem vas našel.«

»Vprašam vas še zadnjič, kaj hočete od mene?« je dejal Everard, ki se ni mogel več premagovati.

Gospod Balkam je potegnil Everarda s seboj v kot.

»Vi se imenujete Morton.« mu je rekel suhoparno, ko sta bila sama, »in ste prišli iz Londona v Pariz, poslani od gospe Kuran v zelo važni zadevi?«

Everard je srepo pogledal Balkama in skušal dognati, ali mož resno misli kar govori, ali mu morda samo nastavlja past, da ga ujame.

Toda obraz gospoda Balkama je bil tako trd in hladen, da ni mogel iz njega razbrati prav ničesar.

»Zakaj mi ne odgovorite? Ali ste vi gospod Morton?«

»Gotovo.«

In je prav vas poslala gospa Kuran iz Londona v Pariz?«

»Da, mene.«

»In končno: Ali imate vi tiste listine, ki vam jih je izročila, preden ste odšli iz

Londona?«

»Listine so v moji posesti.«

Gospod Balkam se je priklonil.

»Najlepša hvala, gospod,« je odgovoril zelo resno.

In sedaj vas samo prosim, da mi žrtvujete jutri uro svojega časa; govoriti bi hotel z vami.«

»O čem?«

»Ah, ni bogve kaj! Pri tem si lahko zaslužite en milijon.«

»Kako« se je začudil Everard. »Ako sem vas prav razumel, ste rekli... milijon!«

»Ali vam ni dovolj?«

»In boste to vsoto odšteli gospodu Morton?«

»Gospodu Mortonu,« je odgovoril Balkam, »ali pa osebi, ki ga lahko zastopa v tem, kar zahtevam od njega.«

Potem je Everarda prijazno pozdravil in dejal:

»Jutri se oglašim okrog poldne v vašem hotelu in upam, da me boste sprejeli.«

»Gotovo... gotovo, gospod!« je odgovoril Everard in spoštljivo spremljal gospoda Balkama, ki je odhajal z naglimi koraki. (Dalje.)